

Мин мантан сэриигэ барбытым...

Архиерей Георгіевіч Кудрін —
Абағыныскай, күн сирин тохсунньу 20
күнүгэр 1907 с., Өлүөхүмэ улууһун, Абаҕа
бөһүөлэгэр көрбүтэ. Поэт уонна
тылбаасчыт, ол курдук А. С. Пушкин,
Алексей Максимович Пешков - М. Горькай
үлэлэрин тылбаастаабыта. Кини элбэх
хоһооно ырыаҕа кубулуйбута, “Мин норуот
уолабын”, “Ырыа-хоһоон” сборник автора.
Аҕа Дойду сэриитин кыттыылааҕа,
дьошунон милитаристарын утары
кыргыһыыга сылдыбыта. 1960 с. балаҕан
ыйын 22 күнүгэр Дьокуускай куоракка суох
буолбута.

Иннокентий Иванович Артамонов, 21.11.1928 с. Уус-Алдан иккис Өлтөх нэһилиэгэр төрөөбүтэ, поэт, тылбаасчыт. Культура үтүөлээх үлэһитэ. “Мин мантан сэриигэ барбытым”, “Сырдык эрэл”, “Чычып-чаап” уо.д.а. М.Ю.Лермонтовы, С.Есенины тылбаастаабыта. Империалистической Япония утары сэрии кыттыылааба, Аба Дойду сэриитин иккис степеннаах орден, “За победу над Японией”, «30 лет Советской Армии и Флота», «50 лет Вооруженных сил СССР» медаллар хаһаайына. 30.04.2006 с. өлбүтэ.

Алексей Спиридонович Бродников, 1917 с. олунньу 26 күнүгэр төрөөбүтэ. Поэт – лирик уонна оҕо суруйааччыта. 1942 с. призывтанан фронна барбыта, снайпер этэ, хайыһардьыттар бригадаларыгар Арҕаа (Старая Русса, Смоленск, Холм) фронна сылдьыбыта. Аҕа Дойду сэриитин үһүс степеннаах орден уонна элбэх медаль хаһаайына. Маннайгы сборнига “Күөх чаранга” 1959 с. тахсыбыта. 1998 с. от ыйын 25 күнүгэр Чурапчы улуусугар өлбүтэ.

Софрон Петрович Данилов, Горнай улууһугар 1922 с. муус устар 19 күнүгэр төрөөбүтэ. Республика народнай суруйааччыта. Элбэх сылларын педагогическай үлэҕэ уонна журналистикаҕа анаабыта. Сүрүн кэпсээннэрэ “Сүрэх тэбэрин тухары”, “Манчаары” уо.д.а. буолаллар. 1941-42 сс. фронтта сылдьыбыта. 1993 с. балаҕан ыйын 7 күнүгэр суох буолбута.

Серафим Романович Кулачиков – Эллэй, Бастакы саха народнай поета, 1904 с. сэтинньи 29 күнүгэр күн сириҥ көрбүтэ. 1942 с. фронтта призывтаммыта, 1944 с. эчэйии ылан баран демобилизацияламмыта.

Журналист идэлээх өр сыллар тухары редакцияҕа үлэлээбитэ. Сүрүн үлэлэрэ поэма «Буурҕа буулдьа дьылыгар», «Чурум – Чурумчуку», «Саха дьоло» у.д.а 1976 с. ахсынньы 14 күнүгэр өлбүтэ.

Гавриил Иванович Макаров Дьун –
Дьянылы поэт, тылбаасчыт.
27.02.1914 с. Чурапчыга төрөөбүтэ.
Бастакы хомуурунньуга 1936 с.
тахсыбыта “Төрөөбүт күүлэбэр”
диэн ааттаах. Дьун Дьянылы
Советскай Союһу хайдах курдук
күүскэ таптыырын хоһоонноругар
хоһуйара. Ол курдук Аҕа Дойду
сэриитин уоттаах толоонугар
сылдьан суруйарын умнубат этэ.
Кини фронга 1941-42 сс.
сылдьыбыта. 1956 с. кулун тутар 6
күнүгэр өлбүтэ.

Исай Прокопьевич Никифоров прозаик, драматург. 1915 с. ыям ыйын 1 күнүгэр Хагалас (Орджоникидзе) улууһугар төрөөбүтэ. Культура үтүөлээх үлэһитэ. Кини үлэлэригэр военной тематика сүрүн оруолу ылар. «Олох иһин охсуһуу» диэн сэһэнигэр ол өтө көстөр. Аҕа Дойду сэриитигэр 1943-1945 сс. сылдыбыта, “Кыһыл сулус” орден уонна да атын боевой медаль хаһаайына буолар. 1976 с. балаҕан ыйын 3 күнүгэр өлбүтэ.

Семен Осипович Никифоров прозаик. 1923 с. атырдыах ыйын 27 күнүгэр Мэнэ-Хангаласка төрүүр. Кини кэпсээннэрэ борустуой дьон олобун көрдөрөр, ол ону бу кэпсээннэргэ булан аабыахха сөп «Туркулаах кистэлэннэрэ», «Саллаат дьылбата», ол эбэтэр бу “Дойдум дьоно” хомуурунньукка. 1943-47 сс. Аба Дойду сэриитин фронугар сылдыбыта, Берлин иһин киирсии кыттылааба. Аба Дойду сэриитин үһүс степеннаах “Слава” орден уонна 4 боевой медаль хаһайына буолар. 1980 с. атырдыах ыйын 15 күнүгэр суох буолбута.

Степан Афанасьевич Саввин – Күн Дьирибинэ, поэт – сатирик, тылбаасчыт 24.12.1903 с. Чурапчыга төрүүр. Биир сүрүн үлэтэ “Биэстэ эстэр бинтиэпкэ” диэн хоһооно, ырыа буолан дьон уоһуттан түспэт буолбута. “Мать” М. Горькай, “Конек – Горбунок” П. Ершова уо.д.а. үлэлэри тылбаастаабыта. Сталинград иһин киирсии кыттыылааҕа, фронна 1942-45 сс. сылдыбыта. “Ленин” уонна үһүс степеннаах “Слава” орденнардаах, ону таһынан 4 боевой медальлардаах. 22.04.1970 с. өлбүтэ.

Новиков Владимир Михайлович –
Күннүк Уурастырап, ыам ыйын
9 кунугэр 1907с. Амма улуунун,
Эмис бөһүөлэгэр төрөөбүтэ.
Республика народнай поэта. Аҕа
Дойду сэриитин туһунан биир
улахан айымньыта “Хотугу кустук”
буолар. Элбэх айымньылары
тылбаастаабыта, А. Пушкин, Т.
Шевченко, Джамбула Джабаев.
30.04.1990 өлбүтэ.

Седалищев Никифор Кирикович – Дьүөгэ Ааныстыырап, прозаик. Үөһээ Бүлүү улууһугар 1913 с. төрөөбүт. Маннайгы сэхэннэрэ 1937 с. тахсаллар. “Ньургун уонна Лоокут” диэн сэхэнин кэлин Тимофей Сметанин “Лоокут уонна Ньургун” диэн драмаҕа, Күннүк Уурастыырап опернай либреттоҕа кубулушпугтара. Аҕа Дойду сэриитин саҕалананытыгар призывка хабыллан фронтта барбыта, онно сылдьан “комсостав” курстарын бүтэрэр. Калинин уонна Ленинград куораттар иһин киирсиилэр кыттылааҕа. 1944 с. сэрии толоонугар сураҕа суох сүшпүтэ.

Макар Иванович Кузьмин – Макаар Хара, поэт, переводчик. 26.04.1915 с. Таатгаџа төрүүр. Маннайгы хомурунньуга сэрии бастакы сылыгар тахсар. 30 тахса хоһооно ырыа буолбута. Аџа Дойду сэриитигэр Ленинскай, 1 Прибалтийскай, 1 Белорусскай фроннарга сылдыбыта. “Кыһыл Сулус” орденнаах уонна хас даџаны боевой медальлардаах. 26.08.1981 с. өлбүт.

Тимофей Егорович Сметанин, оҕо суруйааччыта, драматург. 1919 с. Кэбээйи улууһугар төрүүр. “Мэхэлэчээн булчут”, “Куоска олонхото” айымньылар автордара. Аҕа Дойду сэриитин тематын Саха литературатыгар киэнник арийбыт киһи буолар, хомуурунньук “Саллаат сүрэҕэ”, “Егор Чээрин” сэһэн. Хотугулуу-Арҕаа фронна 1942-44 сс. сылдыбыта, улаханник бааһыран баран демобилизацияҕа барбыта. «За отвагу», «За боевые заслуги» медальлардаах. 04.08.1947 с. өлбүт.

Николай Дмитриевич Слепцов –
Тубулаахап, драматург, 7.09.1912 с.
Чурагчыга төрүүр. Заслуженный
деятель искусств РС (Я). Үксүгэр
одноактной пьесалары суруйара.
“Селькор Сэмэн”, “Кутталлаах
ыалдьыттар”. Аҕа Дойду сэриитигэр
Берлинна тийэ сэриилэспитэ.
Стрелковой взвод командира этэ.
“Кыһыл Сулус” орденнаах уонна «За
победу над Германией», «За
доблестный труд в Великой
Отечественной войне 1941 -1945гг»
медальлардаах. 16.12.1964 с. өлбүт.

Степанов Николай Иванович-
Ноорой, 20.05.1897 с. Мэнэ-
Хангаласка төрөөбүт. Поэт,
олонхоһут. Юрий Гагарин
туһунан тойук суруйан толорбута.
Иккис Всесоюзной суруйааччылар
съездтарын делегата. Аҕа Дойду
сэриитин кыттылааҕа. 06.01.1975
с. өлбүтэ.

Василий Сергеевич Соловьев –
Болот Боотур, прозаик. 15.04.1915 с.
Чурагчыга төрүүр. Сэри
толоонугар 1942-45 сс. сылдыбыта.
Калининградскай уонна
Ленинградскай уобуластар, Литва,
Белоруссия уонна Польша
дойдуларын фашистартан
ыраастаабыта. Улахан эчэйии кэннэ
дойдутугар төннүбүтэ, үһүс
степеннаах “Слава” орденнаах, ону
таһынан боевой медальлардаах.
24.05.1993 с. өлбүтэ.

Степан Иванович Тимофеев,
поэт, тылбаасчыт. 7.01.1921 с.
Мэнгэ-Хангаласка төрүүр.
Заслуженный работник
культуры РС (Я) . 1941 с.
призывтанан баран 1946 с.
диэри фронга сылдыбыта.
Ленинград куорат
оборонатыгар, Карельской
перешеек кыргыһыларыгар
сылдыбыта. «За оборону
Ленинграда», «За победу над
Германией» уо.д.а. боевой
медальлардаах.

Петр Николаевич Тобуроков, саха
народнай поэта 25.10.1917 с. Үөһээ
Бүлүү улууһугар төрүүр. «Буукубалар
мунньахтара» пояма уонна «Лыях» диэн
кэпсээнэ 1946 с. Үрдүктүк
сыаналаммыттара. Бу хоомурунньуктара
«Үлэ, эйэ дойдутугар», «Төрөөбүт
дойдубар» кинини улахан эйгэбэ
таһаарбыттара. Фронга 1942-43 сс.
Сталинградскай фронга пулеметчик
быһытынан сылдыбыта. «Знак
Почета» орденнаах, «За доблестный
труд в Великой Отечественной войне
1941-1945гг», «За победу над
Германией», «XX лет Победы»
медальлардаах. 6.03.2001 с. өлбүтэ.

Юрий Иванович Шампури́н, прозик, тылбаасчыт. 18.01.1921 с. Иркутскай уобалас, Черемхово куоратыгар төрөөбүтэ. Кини айымньыларыгар эбээннэр, эбэнкилэр, чукчалар, сахалар олохторун сырдатан суруйар, биир сүрүн кэпсээнэ «Счастье в твоих руках». Нуучча тылыгар Н. Мординова, Софрона Данилова уо.д.а. айымньыларын тылбаастаабыта. Волховской фронна разведчигынан сылдыбыта. «За боевые заслуги», «За доблестный труд в Великой Отечественной» боевой медальлардаах. 27.02.1973 с. өлбүтэ.

Сергей Дмитриевич Шевков, поэт, тылбаасчыт. 11.01.1913 с. Алдан куоракка төрөөбүт. Заслуженный работник культуры РС (Я). Нуучча тылыгар Эллэй, А. Абаҕыныскай, Таллан Бүрэ, Сем. Данилов, И. Эртюков, Урсун уо.д.а. поэттар хоһооннорун тылбаастаабыта. Кини бэйэтин хоһоонноругар Г. Григорян, Г. Комраков композитордар элбэх ырыа суруйбуттара (более 20). Аҕа Дойду сэриитин кыттылааҕа.

Иннокентий Илларионович Эртюков, поэт, тылбаасчыт, 28.11.1917 с. Таатта улууһугар төрүүр. Өр сыллар тухары «Эдэр коммунист», «Бэлэм буол», «Хотугу сулус» редакцияларыгар үлэлиир. Кини хоһоонноро сэрии геройдарын хоһуйар. Сэрии фронугар 1942-45 сс. Румыния, Болгария, Венгрия, Австрия босхолоонун иһин киирсиилэргэ сылдыбыта. “Кыһыл Сулус” орденнаах уонна боевой медальлардаах. 6.06.1991 с. өлбүтэ.

Гавриил Григорьевич Вешников
– Баал Хабырыыс, поэт, Чурагчы
улуунугар 15.04.1918 с. төрүүр.
Маннайгы сүрэхтэниитэ
“Доҕордоһуу тойуга” диэн
хомурунньугуттан саҕаламмыта.
Оҕолорго анаан элбэх
айымньылардаах. “Знак почета”
орденнаах. 22.04.1969 с. өлбүтэ.

Аҕа дойду сэриитигэр Саха сириттэн 62 тыһыынча кэрингэ киһи фронтта барбыта. Ол курдук 1941 г. 16964 киһи, 1942 г. - 21449, 1943 г.- 13894, 1944 г. – 7522 киһи республика үрдүнэн призывтаммыта. Манна эбиэххэ наада 1939-40 гг. – 738 призывтаммат дьону. Доброволец быһыытынан фронтта университеттан элбэх үөрэнээччи уонна преподаватель барбыттара. Саха сирин олохтоохторуттан сэрии уоттаах толоонугар сураҕа суох сүппүт уонна олохторун толук уурбут дьон уопсай ахсаана 38400 элбэх буолар, бу уопсай призывтан 61,3 % буолар. Тыыннаах кэлбит фронттовиктартан 25 Советская Союзх геройдара, 5 толору Слава орденын кавалердара бааллар. Билинни туругунан республика үрдүнэн 134 сэрии кыттыылааҕа баар, баара суоҕа 5 сыл аннараа өттүгэр 500 тахса этилэр.

Болџомтоџут иһин

барџа махтал!